

ЕКОНОМІКА

УДК 338.48:005.332.4

DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2024-1-1>**МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ
КОНКУРЕНТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУБ'ЄКТІВ
ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ****І. В. ЄРКО**кандидат географічних наук, доцент,
Волинський національний університет імені Лесі Українки

Анотація. *Мета статті:* дослідження теоретичного досвіду в сфері існуючих теорій щодо розвитку туристичної індустрії та забезпечення її конкурентоспроможності. **Методи дослідження.** Для досягнення мети у статті було використано загальнонаукові методи дослідження: аналіз і синтез. **Результати дослідження.** В основу досліджень покладено вивчення чотирьох груп теорій, які становлять методологію дослідження формування конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії. В основу теорії підприємництва покладено: трьохфакторну концепцію, економічну теорію, теорію розподілу праці, теорію динамічної рівноваги. Охарактеризовано теорії конкурентоспроможності та туристичної індустрії. Досліджено теорії трансформації. Виділено концептуальні засади трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії. **Практичне значення.** Встановлено, що теорії трансформації спрямовані на структурні перетворення економіки країни (території) шляхом переходу від аграрного або індустріального типу виробництва та постіндустріального через розвиток новітніх технологій, інновацій, діджиталізації, наукоємних виробництв тощо.

Ключові слова: туризм, туристична індустрія, суб'єкти туристичної індустрії, трансформація, конкурентний потенціал.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Із запровадженням в Україні воєнного стану, ситуація в сфері туризму значно змінилася. Руйнування туристичного потенціалу деяких регіонів держави призвело до закриття об'єктів туристичної індустрії та втрати їх можливостей надавати туристичні послуги. Такі обставини вимагають переосмислення та нових стратегій для забезпечення конкурентоспроможності туристичної індустрії як у період воєнного стану, так і в наслідок його завершення [1]. В основу нової концепції трансформації конкурентного потенціалу туристичної індустрії повинно бути покладено протистояння деструктивним чинникам, які створюють існуючі та потенційні загрози для окремих територій країни, відновлення туристичного потенціалу територій, які були зруйновані внаслідок активних воєнних дій, формування нових конкурентних переваг в туристичній індустрії. Тому, існує необхідність у розробці концепції трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії, яка б дозволила сформуванню нову модель взаємодії між суб'єктом туристичної індустрії та споживачем туристичних послуг на засадах безпечності надання таких послуг,

ефективно сформованого конкурентного середовища та появи нових видів туризму у повоєнний період.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведемо огляд літератури щодо дослідження теорій розвитку туристичної індустрії за чотирма блоками. Перший блок формує теорія підприємництва, в основу якої покладено дослідження Ж. Б. Сея, А. Маршала, А. Сміта, Дж. Хікса. Другий блок наповнює теорія конкурентоспроможності, дослідженням якої займались І. Брітченко, Е. Югас, М. Портер, J.R.V. Ritchie, G.I. Crouch. Третій блок складає теорія туристичної індустрії, в основу дослідження якої входять праці: К. Осипенко, Gunn, N. Leiper, D. Snepenger, O. Йоргенсен, R. Butler, Ю. Грицьку-Андрієш, С. Нездоймінов, О. Любіцева, О. Шаптала, П. Гаман. Четвертий блок формує теорія трансформації, дослідженням якої займались А. Льюїс, Х. Ченері, П. Друкер, Д. Белл, Е. Тоффлер.

Формування цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у дослідженні наявного теоретичного досвіду в сфері існуючих теорій щодо розвитку туристичної індустрії які становлять методологію дослідження формування конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії.

Вклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Дослідимо наявний теоретичний досвід в сфері існуючих теорій щодо розвитку туристичної індустрії та забезпечення її конкурентоспроможності. З цією метою, в основу досліджень покладено вивчення таких основних чотирьох груп теорій, які становлять методологію дослідження формування конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії (рис. 1).

- теорії підприємництва;
- теорії конкурентоспроможності;
- теорії туристичної індустрії;
- теорії трансформації.

Кожна із цих теорій внесла вагомий вклад у розвиток туристичної індустрії, забезпечення її конкурентоспроможності на різних рівнях управління. Ці теорії стали «фундаментом» та базою при визначенні основоположних постулатів функціонування моделі формування та розвитку конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії. Проте, нині вони потребують модифікації відповідно до умов, які склалися у ринковому середовищі, вибагливих вимог споживачів та існуючого воєнного стану в країні. Отож, зупинимось детальніше на розгляді цих теорій.

Перший блок формують теорії підприємництва, такі як трьохфакторна концепція Ж. Б. Сея, економічна теорія А. Маршала, теорія розподілу праці А. Сміта, теорія динамічної рівноваги Дж. Хікса.

Початком розвитку та становлення теорій підприємництва стала концепція Ж. Б. Сея, в основу якої він поклав такі визначні поняття як «земля, праця, капітал», тобто фактори виробництва, необхідні для здійснення будь-якої підприємницької діяльності [2]. Дані фактори виробництва є особливо актуальними для сфери туризму. Земля виступає «фундаментом» створення туристичного продукту в різних його проявах, що є необхідною умовою забезпечення конкурентоспроможності туристичної індустрії. Праця дозволяє створити якісний туристичний продукт та надати якісну туристичну послугу, а капітал – сформувати конкурентні переваги конкретного суб'єкта господарської діяльності в сфері туризму.

Таким чином, дану концепцію можна представити як тріадну модель в сфері туристичної індустрії: «земля як умова забезпечення конкурентоспроможності туристичного продукту – праця як створення якісного туристичного продукту (послуги) – капітал як джерело формування конкурентної переваги. Однак, дані фактори виробництва потребують постійного відновлення та відтворення задля формування та розвитку туристичного потенціалу території та якісного задоволення потреб споживачів у туристичних продуктах.

В продовження даної концепції А. Маршаллом («Теорія економічного розвитку») було доповнено новими факторами виробництва, а саме нововве-

деннями, які можуть використовувати різні суб'єкти господарювання у своїй діяльності [3]. Погоджуємось із науковцем, що нововведення, новації відіграють винятково важливу роль у формуванні конкурентних переваг та забезпеченні конкурентоспроможності туристичної індустрії. Споживачі туристичних послуг все більше потребують новацій в сфері туризму (проживання, харчування, розваги тощо), що стимулює підприємців до постійного пошуку шляхів удосконалення здійснення туристичної діяльності. Нововведення можуть стосуватися і форм *відтворення факторів виробництва*, в результаті чого можуть застосовуватись новітні методи відновлення земель, нові підходи до використання робочої сили та способів відтворення її духовних, фізичних та моральних якостей, а також інновацій щодо створення додаткового фінансового капіталу суб'єктами туристичної індустрії.

Вагомий внесок у розвиток теорій підприємництва вніс А. Сміт, який у своїй праці «Дослідження про природу і причини багатства народів» вводить поняття «розподіл праці» та наголошує, що результати роботи залежать від здатності нації виробляти якісні товари та послуги [4]. У зв'язку із цим, основне завдання полягає у забезпеченні розподілу та кооперації праці в межах конкретного суб'єкта господарської діяльності. Отож, надання якісної туристичної послуги потребує розподілу робіт між виробниками туристичного продукту залежно від їх професіоналізму та можливості забезпечення такої послуги.

Джон Хікс у своїй книзі «Вартість і капітал» презентує теорію динамічної рівноваги [5]. В межах даної теорії науковцем виділяється чотири групи факторів: ринок готової продукції, фактори виробництва, ринок послуг, ринок проміжних продуктів. Також науковцем аналізується вплив чинників на розвиток ринку, в результаті чого виявляються дестабілізуючі чинники. Застосування даної теорії є особливо важливим у нинішніх умовах, оскільки суб'єкти туристичної індустрії здійснюють свою діяльність у досить динамічних умовах середовища, де важливим є виявлення деструктивних чинників впливу. Такі деструктивні чинники здатні негативно впливати на розвиток різних сфер життєдіяльності суспільства, (у т.ч. і сфери туристичної індустрії) та порушувати безпечний стан як суб'єктів туристичної діяльності, так і споживачів туристичних послуг. У зв'язку із цим, постає проблема забезпечення *безпеки функціонування суб'єктів туристичної індустрії*, створення *безпечних умов ведення підприємницької діяльності в сфері туризму* на відповідних територіях, *створення безпечного туристичного середовища в межах країни в цілому*. Це дозволить створити єдиний туристичний простір країни, в який імплементуються усі учасники туристичної індустрії.

Другий блок утворюють теорії конкурентоспроможності, до якого належать концепція конку-

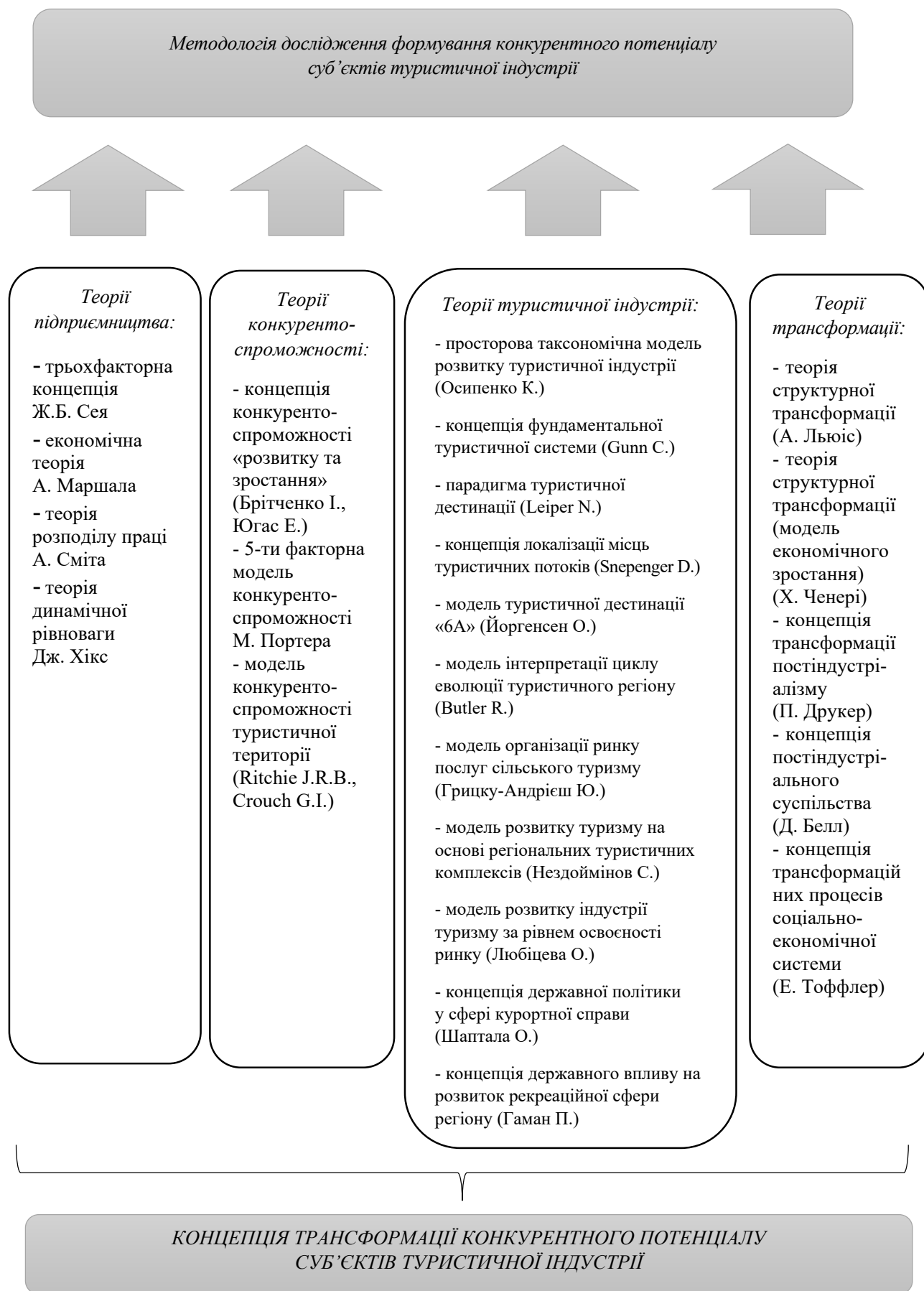

Рис. 1. Методологія дослідження формування конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії

рентоспроможності «розвитку та зростання», 5-ти факторна модель конкурентоспроможності, модель конкурентоспроможності туристичної території.

Науковці Брітченко І. Г. та Югас Е. Ф. досліджують концепт конкурентоспроможності як поєднання двох ознак: «розвитку та зростання; виявлення меж території, на яких провадить діяльність суб'єкт господарювання» [6]. Погоджуємось із автором даної концепції, що поняття «розвиток» та «зростання» знаходяться у прямій кореляційній залежності. Наприклад, зростання ВДВ туристичної індустрії позитивно впливатиме на розвиток окремих територій, сприятиме масштабуванню виробництва туристичних продуктів підприємствами та визначатиме рівень їх конкурентоспроможності.

Варто відмітити, що існує декілька моделей економічного розвитку, які сприяють зростанню у різних сферах життєдіяльності країни. Серед таких моделей слід виділити:

- «модель лінійних стадій розвитку;
- теорія структурних трансформацій;
- теорія зовнішньої залежності;
- неокласична модель вільного ринку;
- теорія ендегенного зростання;
- модель сталого розвитку» [7].

Проте, розглядаючи різні моделі розвитку, слід пам'ятати про концепцію сталого розвитку в сфері туризму. Створюючи туристичний продукт та задовольняючи туристичні потреби споживачів, суб'єкт туристичної індустрії реалізує соціальну складову концепції сталого розвитку. Отримуючи доходи від туристичної діяльності та сплачуючи податкові витрати, суб'єкт господарювання дбає про свій власний інтерес (отримання прибутку) через економічну складову. Екологічна складова сталого розвитку передбачає охорону довкілля, мінімізацію екодеструктивного навантаження на довкілля, збереження екосфери територій, що сприятиме активізації туристичних потоків. Отож, трансформація конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії передбачає застосування *постулат сталого розвитку*, що передбачатиме наявність балансу між задоволенням туристичних потреб споживачів (суспільства) та екологічно безпечному довкіллі майбутніх поколінь.

Досліджуючи модель конкурентоспроможності, запропоновану М. Портером, варто відмітити виділення ним 5-факторної моделі, яка включає наступні чинники: людські ресурси, природні ресурси, капітал, науково-інформаційний потенціал, інфраструктурні чинники [8]. Погоджуємось із автором даного підходу, оскільки якісне надання туристичної послуги вимагає кваліфікованої робочої сили, сприятливих природних умов та природних ресурсів, як передумов формування туристичного потенціалу, розвиненої туристичної інфраструктури, яка здатна задовільнити туристичний попит споживачів та застосування різних методів інформування споживачів про наявні туристичні послуги.

Авторами Ritchie J. R. B., Crouch G. I. розроблено модель конкурентоздатності туристичної території, яка ґрунтується на теорії порівняльних переваг (Ricardo) і конкурентних переваг (Porter) [9]. В основу даної моделі покладено забезпечення стійкості конкурентоспроможності території, яка, з однієї сторони спроможна сформувати і розвинути конкурентні переваги на ринку туристичної індустрії, а з іншої сторони – здатність підтримувати конкурентні переваги у довгостроковій перспективі. Таким чином, виходячи зі змісту даної моделі, основною ідеєю є забезпечення порівняльних переваг порівняно з іншими територіями за рахунок формування належної ресурсної бази як передумови створення туристичного продукту а також здатності території ефективно використовувати конкурентні переваги.

Dwyer and Kim (2003), Mellor, Livaic, Edwards and Kim розробили модель конкурентоспроможності туристичних територій, в основу якої покладено дві ознаки: конкурентні переваги та систему управління. До конкурентних переваг розробники моделі включили наявні «природні ресурси (гори, узбережжя, озера) і «спадщину» (вироби ручної роботи, мову, кухню, звичаї тощо), створені ресурси (інфраструктуру туризму, спеціальні заходи, магазини і т. ін.); допоміжні ресурси (загальна інфраструктура, доступність, якість обслуговування тощо)» [10; 11]. Система управління в моделі включає діяльність уряду та індустрії. Водночас, авторами зазначається, що конкурентні переваги та система управління взаємодіють між собою, де рівень ефективності такої взаємодії забезпечує конкурентоспроможність суб'єктів туристичної індустрії. Погоджуємось із авторами та наголошуємо на необхідності формування виваженої системи управління конкурентними перевагами туристичної індустрії певної території. Територія може володіти значними конкурентними перевагами в сфері туризму, проте неефективне управління використання таких переваг чи потенційних можливостей призведе до недоотримання доходу суб'єктами господарювання від туристичної діяльності. У зв'язку із цим, виникає необхідність у належному *інституціональному забезпеченні розвитку туристичної індустрії*.

Третій блок становлять теорії туристичної індустрії, ядром яких є концепція локалізації місць туристичних потоків, модель туристичної дестинації «6А», модель інтерпретації циклу еволюції туристичного регіону, модель організації ринку послуг сільського туризму, модель розвитку туризму на основі регіональних туристичних комплексів, модель розвитку індустрії туризму за рівнем освоєності ринку, концепція державної політики у сфері курортної справи, концепція державного впливу на розвиток рекреаційної сфери регіону [1].

Четвертий блок теорій утворюють теорії трансформації. В межах даного блоку варто, перш за все, виділити теорію структурної трансформації А. Льюїса. У даній теорії основний акцент був зроблений на такі дві сфери економіки як аграрне та промислове виробництво. Основним фактором економічного зростання виступала робоча сила, яка здатна здійснити суттєві структурні трансформації у суспільстві. Він пропонує здійснювати перерозподіл робочої сили між сферами економіки та сільськими і міськими територіями. Робоча сила у сільській місцевості повинна активно залучатися в сферу виробництва, яке зосереджено у містах. Також, науковець вважав, що для здійснення структурних трансформацій потрібні такі елементи як ринок (виробництво, попит), зовнішня торгівля, розподіл ресурсів, соціальна сфера [12; 13; 14].

Уваги також заслуговує теорія структурної трансформації (модель економічного зростання) Х. Ченері, який виділив ознаки розвитку для різних країн залежно від рівнів розвитку (розвинених країн і країн, що розвиваються) [15]. Такими ознаками є «фізичний і людський капітал, зміна споживчих уподобань населення, зменшення рівня народжуваності, спрямування економічної активності з аграрного сектору економіки у промисловий» [16].

П. Друкер розробив концепцію трансформації постіндустріалізму, в якій було окреслено основні постулати, які сприяють зрушенням в економіці країни: «перехід від індустріального господарства до економічної системи, усунення приватної власності, формування нових цінностей» [17]. Все це дозволить інтегруватися у глобальний економічний простір через використання менеджменту як основного трансформаційного інструменту [18].

Концепція постіндустріального суспільства Д. Белла ґрунтується на трьох типах соціальної організації: «доіндустріальний, індустріальний, постіндустріальний» [17; 19; 20; 21]. На його думку, трансформацію характеризують такі ознаки як модернізація за рахунок ефективного менеджменту; формування професіоналів своєї справи; зміна політичної системи. Основний акцент у його дослідженнях робився на інновації, наукоємні виробництва, інтелектуальні продукти та технології, інформаційне суспільство тощо [22]. Такі трансформаційні зміни відбуваються під впливом чинників зовнішнього середовища, які можуть завадити цим процесам та потребують постійного моніторингу.

Е. Тоффлером розроблено концепцію трансформаційних процесів соціально-економічної системи [23]. Він розглядав процес трансформації в ланцюгу «аграрне виробництво – індустріальне виробництво – постіндустріальне виробництво». Основний акцент був зосереджений на таких напрямках трансформації як економіка, соціальна сфера та інформаційний простір.

Дослідження генези теорій підприємництва, теорій конкурентоспроможності, теорій туристичної індустрії та теорій трансформації дозволяє виділити концептуальні засади трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії як:

1. Згідно теорій підприємництва:
 - відновлення та відтворення факторів виробництва;
 - створення безпечного туристичного середовища в країні.
2. Теорії конкурентоспроможності:
 - наявність балансу між задоволенням туристичних потреб; споживачів (суспільства) та екологічно безпечному довкіллі майбутніх поколінь;
 - інституціональне забезпечення розвитку туристичної індустрії.
3. Відповідно до теорії туристичної індустрії:
 - синергетичний ефект від взаємодії елементів туристичної системи;
 - безпека середовища;
 - відтворювальні процеси в сфері туристичної індустрії;
 - державно-приватне партнерство.
4. За теоріями трансформації:
 - якісні та кількісні структурні зміни;
 - пошук «подразника», або «трансформатора», в якості яких можуть бути певні чинники, процеси, або явища.

Таким чином, наведені ознаки є базою для розробки концепції трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії, в основу якої покладено такі постулати як: відтворення туристичного потенціалу, сталий розвиток туристичної індустрії, безпека розвитку туристичної індустрії, синергетичний ефект від взаємодії учасників туристичної індустрії, якісні та кількісні структурні зміни.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. Таким чином, теорії трансформації спрямовані на структурні перетворення економіки країни (території) шляхом переходу від аграрного або індустріального типу виробництва та постіндустріального через розвиток новітніх технологій, інновацій, діджиталізації, наукоємних виробництв тощо. Першопричиною здійснення трансформаційних процесів має бути «подразник», або свого роду «трансформатор», в якості яких можуть бути певні чинники, процеси, або явища, які вимагають суттєвих змін системи в цілому. В процесі появи якісних та кількісних структурних змін виникає новий тип трансформованої системи, який характеризується кардинально відмінними характеристиками порівняно зі старим типом. В якості «трансформатора» в сфері туристичної індустрії в країні виступає небезпека щодо надання туристичних послуг на окремих територіях внаслідок воєнних дій. Тому, туристична індустрія потребує здійснення трансформаційних змін щодо формування конкурентного потенціалу суб'єктами господарювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Єрко І. В. Еволюція поглядів на трансформацію конкурентного потенціалу туристичної індустрії. *Економічний форум*. 2023. № 3. С. 10–18.
2. Sowell T. Say's Law: An Historical Analysis, Princeton University Press. 1972. JSTOR. URL: <http://www.jstor.org/stable/j.ctt13x0w9s> (дата звернення: 19.01.2024).
3. Альфред Маршалл. Головні принципи економіки. London : Macmillan and Co., Ltd. 1890.
4. Smith Adam. An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations / Edited by Sálvio M. Soares. MetaLibri. 2007. URL: https://archive.org/details/SmithA_WealthNations_1.0s (дата звернення: 19.01.2024).
5. Hicks J. Nobel Lecture: General economic equilibrium: purpose, analytic techniques, collective choice Nobel Memorial Lecture. 1972. URL: http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/economic-sciences/laureates/1972/hicks-lecture.html (дата звернення: 19.01.2024).
6. Брітченко І. Г., Югас Е. Ф. Концепти визначення конкурентоспроможності регіону. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка*. 2011. Спецвип. 33. Ч. 4. С. 67–71. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/4721?mode=full> (дата звернення: 19.01.2024).
7. Моделі економічного розвитку та основні фактори економічного зростання. URL: <http://kimo.univ.kiev.ua/ME0/07.htm> (дата звернення: 19.01.2024).
8. Porter M. The Competitive Advantage of Nations. NY : Free Press, 1990.
9. Ritchie J. R. B., Crouch G. I. The Competitive Destination: A Sustainable Tourism Perspective. Oxon, UK : CABI Publishing, Wallingford, 2003.
10. Dwyer L., R. Mellor Z. Livaic D. Edwards and Kim C. Attributes of Destination Competitiveness: A Factor Analysis. *Tourism Analysis*. 2004. 9 (1): 91–101.
11. Dwyer Larry, and Kim C. Destination Competitiveness: Determinants and Indicators. *Current Issues in Tourism*. 2003. 6 (5): 369–414.
12. Lewis W. A. The Dual Economy Revisited. *The Manchester School of Economics and Social Studies*. 1979. 47: 211–229.
13. Lewis W. A. The Evolution of the International Economic Order. Princeton : Princeton University Press, 1977.
14. Lewis W. A. The Theory of economic Growth. London : Allen & Unwin, 1955.
15. Carter, John R. In Search of Synergy: A Structure-Performance Test, *The Review of Economics and Statistics*. MIT Press, 1977. Vol. 59(3). P. 279–289.
16. Тинбергена Є. Гносеологічні витоки теорії структурних трансформацій. *Таврійський науковий вісник*. 2017. № 78. URL: https://www.tnv-agro.ksauniv.ks.ua/archives/78_2012/55.pdf (дата звернення: 19.01.2024).
17. Потравка Л. Сутність, зміст та етапи трансформації соціально-економічної системи. *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє*. 2014. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/5802/1/%D0%9F%D0%BE%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BA%D0%B0%20%D0%9B..pdf> (дата звернення: 19.01.2024).
18. Друкер П. Виклики для менеджменту ХХІ століття. Київ : КМ-БУКС, 2020.
19. Bell, D. The Year 2000 – The Trajectory of an Idea. Toward the Year 2000. Work in Progress. Boston, 1968. P. 22–35.
20. Bell D. The Coming of Post-Industrial Society. A Venture in Social Forecasting. N. Y., 1973. 234 p.
21. Bell, Daniel 1976: The Social Framework of the Information Society. In.: Dertouzos-Moses: The Computer Age: A Twenty-Year View. Cambridge, MIT Press. P. 500–549.
22. Кальницький Е. А. Концепція постіндустріального суспільства Данієла Белла як підґрунтя формування концепцій інформаційного суспільства. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2013. № 5 (19). URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/7873/1/Kalnitskiy_137_142.pdf (дата звернення: 19.01.2024).
23. Тоффлер Е. Третя хвиля. Київ : Видавничий дім «Всесвіт», 2000. 480 с.

REFERENCES

1. Ierko I. V. (2023) Evoliutsiia pohliadiv na transformatsiiu konkurentnoho potentsialu turystychnoi industrii [Evolution of views on the transformation of competitive potential the tourism industry]. *Ekonomichni forum*, no. 3, pp. 10–18.
2. Sowell, T. (1972) Say's Law: An Historical Analysis, Princeton University Press. JSTOR. Available at: <http://www.jstor.org/stable/j.ctt13x0w9s> (accessed 19 January 2024).
3. Marshall A. (1890) Holovni pryntsyru ekonomiky [The main principles of economics]. London: Macmillan and Co., Ltd.
4. Smith Adam (2007) An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations / Edited by S. M. Soares. MetaLibri Digital Library. Available at: https://archive.org/details/SmithA_WealthNations_1.0s (accessed 19 January 2024).
5. Hicks J. (1972) Nobel Lecture: General economic equilibrium: purpose, analytic techniques, collective choice Nobel Memorial Lecture. Available at: http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/economic-sciences/laureates/1972/hicks-lecture.html (accessed 19 January 2024).
6. Britchenko I. H., Yuhas E. F. (2011) Kontsepty vyznachennia konkurentospromozhnosti rehionu [Concepts of determining the competitiveness of the region]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: Ekonomika, spetsvyp.* 33, part 4, pp. 67–71. Available at: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/4721?mode=full> (accessed 19 January 2024). [in Ukrainian].

7. Modeli ekonomichnoho rozvytku ta osnovni faktory ekonomichnoho zrostantia [Models of economic development and the main factors of economic growth]. Available at: <http://kimo.univ.kiev.ua/MEO/07.htm> (accessed 19 January 2024).
8. Porter M. (1990) *The Competitive Advantage of Nations*. NY: Fre Press.
9. Ritchie J. R. B., Crouch G. I. (2003) *The Competitive Destination: A Sustainable Tourism Perspective*. Oxon, UK: CAB International, Wallingford.
10. Dwyer, L., R. Mellor, Z. Livaic, D. Edwards, and C. Kim (2004). Attributes of Destination Competitiveness: A Factor Analysis. *Tourism Analysis*, 9 (1): 91–101.
11. Dwyer, Larry, and C. Kim (2003) Destination Competitiveness: Determinants and Indicators. *Current Issues in Tourism*, 6 (5): 369–414.
12. Lewis W. A. (1979) The Dual Economy Revisited. *The Manchester School of Economics and Social Studies*, no. 47, pp. 211–229.
13. Lewis W. A. (1977) *The Evolution of the International Economic Order*. Princeton: Princeton University Press.
14. Lewis W. A. (1955) *The Theory of economic Growth*. London: Allen & Unwin.
15. Carter, John R. (1977) In Search of Synergy: A Structure-Performance Test, *The Review of Economics and Statistics*, MIT Press, vol. 59(3), pp. 279–289.
16. Tynberhena Ye. (2017) Hnoseolohichni vytoky teorii strukturnykh transformatsii [Epistemological origins of the theory of structural transformations]. *Tavriskiyi naukovyi visnyk*, vol. 78. Available at: https://www.tnv-agro.ksauniv.ks.ua/archives/78_2012/55.pdf (accessed 19 January 2024). [in Ukrainian].
17. Potravka L. (2014) Sutnist, zmist ta etapy transformatsii sotsialno-ekonomichnoi systemy [Essence, content and stages of transformation of the socio-economic system]. *Ukrainska nauka: mynule, suchasne, maibutnie*. Available at: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/5802/1/%D0%9F%D0%BE%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BA%D0%B0%20%D0%9B.pdf> (accessed 19 January 2024). [in Ukrainian].
18. Druker P. (2020) Vyklyky dla menedzhmentu XXI stolittia [Challenges for the management of the XXI century]. Kyiv: KM-BUKS. [in Ukrainian].
19. Bell, D. (1968) *The Year 2000 – The Trajectory of an Idea. Toward the Year 2000*. Work in Progress. Boston, pp. 22–35.
20. Bell D. (1973) *The Coming of Post-Industrial Society. A Venture in Social Forecasting*. N. Y., 234 p.
21. Bell Daniel (1976) *The Social Framework of the Information Society*. In.: Dertouzos-Moses: *The Computer Age: A Twenty-Year View*. Cambridge, MIT Press, pp. 500–549.
22. Kalnytskyi E. A. (2013) Kontsepsiia postindustrialnoho suspilstva Daniela Bella yak pidgruntia formuvannia kontsepsii informatsiinoho suspilstva [Daniel Bell's concept of post-industrial society as a basis for the formation of concepts of information society]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Iurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho"*, no. 5 (19). Available at: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/7873/1/Kalnitkiy_137_142.pdf (accessed 19 January 2024). [in Ukrainian].
23. Toffler E. (2000) *Tretia khvylya [The third wave]*. Kyiv: Vydavnychi dim "Vsesvit", 480 p. [in Ukrainian].

Iryna Ierko, Lesya Ukrainka Volyn National University. **Forming the competitive potential of tourism industry entities: research methodology.**

Annotation. The purpose. The article analyzes available theoretical experience in the field of existing theories regarding the development of the tourism industry and ensuring its competitiveness. **Methodology of research.** To achieve the goal, the article used general scientific research methods: analysis and synthesis. **Findings.** The research scope is the study of four groups of theories, which define the research methodology for the formation of the competitive potential of the tourism industry entities. The theory of entrepreneurship is based on a three-factor concept comprising economic theory, the theory of division of labor, and the theory of dynamic equilibrium. The case study involves highlighting theories of competitiveness, which include the concept of "development and growth" competitiveness, the 5-factor model of competitiveness, and the model of the competitiveness of a tourist area. The third block consists of theories of the tourism industry, the core of which is the concept of localization of places of tourist flows, the tourist destination model "6A", the model of the interpretation of the evolution cycles in the tourist region, the model of the organization of the rural tourism services market, the model of tourism development based on regional tourist complexes, the model of the development of the tourism industry by the level of the market development, the concept of state policy in the field of resort businesses, and the concept of state influence on the development of the recreational sphere of the region. The theories of transformation are elucidated with a focus on theories of structural transformation, theories of structural transformation model of economic growth, concepts of transformation of post-industrialism, concepts of post-industrial society, and concepts of transformational processes of the socio-economic system. **Practical value.** The author specifies conceptual principles of the transformation of the competitive potential of the subjects of the tourism industry. According to the theories of entrepreneurship, it is the restoration and reproduction of factors of production and the creation of a safe tourist environment in the country. The theory of competitiveness implies the presence of a balance between the satisfaction of tourist needs, consumers (society), ecologically safe environment preserved for future generations, and institutional support for the development of the tourism industry. According to the theory of the tourism industry: the synergistic effect of the interaction of elements of the tourism system, environmental safety, reproductive processes in the tourism industry, and public-private partnership. According to the theories of transformation: qualitative and quantitative structural changes, search for "stimulus" or "transformer", which can be certain factors, processes, or phenomena.

Keywords: tourism, tourism industry, tourism industry entities, transformation, competitive potential.